

## LÝ LỊCH DI TÍCH

### I. Tên gọi:

- Tên thường gọi: Đình ấp Xuân Lâm
- Tên chữ: Xuân Lâm Đình

### II. Địa điểm, đường đi đến:

- Di tích tọa lạc tại số 40 Trần Hưng Đạo, khối 5A, phường Cẩm Phô, thành phố Hội An. Trong thời Nguyễn, di tích thuộc ấp Xuân Lâm, xã Cẩm Phô, huyện Diên Phước, phủ Điện Bàn, tỉnh Quảng Nam.

- Từ bến xe Hội An ở đường Hùng Vương đi về hướng Đông theo đường Hùng Vương, Trần Hưng Đạo khoảng 1,8km, đến ngã ba đường Trần Hưng Đạo - Trần Cao Vân nhìn về góc Tây Bắc của ngã ba tại số 40 Trần Hưng Đạo là thấy di tích Đình Xuân Lâm. Có thể đi đến di tích bằng xe ô tô, xe máy và đi bộ.

### III. Sự kiện lịch sử:

- Vào cuối thế kỷ XV, đầu thế kỷ XVI theo dòng người di cư vào vùng đất mới ở phương Nam, các vị thuộc các tộc Huỳnh, Trần, Lê, Nguyễn từ Bắc bộ, Bắc Trung bộ đã đến Hội An và chọn Cẩm Phô làm nơi cư trú, dựng nên một trong những làng, xã sớm nhất của Hội An. Trong sách Ô châu Cận lục được viết vào đầu thế kỷ XVI, tác giả Dương Văn An có ghi “*Cẩm Phô, làng chài hé hé cửa phen*”. Hiện nay các vị thủy tổ tộc Huỳnh, Trần, Lê, Nguyễn được hậu duệ làng Cẩm Phô tôn xưng là Tiên hiền khai lập làng Cẩm Phô.

- Trong quá trình sinh sống, lập nghiệp, các vị tiên nhân làng Cẩm Phô đã mở rộng đất đai, dựng nên đình làng Cẩm Phô. Đến thế kỷ XIX và đầu thế kỷ XX, Cẩm Phô có 6 ấp là Tu Lễ, Xuân Lâm, Xuân Mỹ (*nay thuộc phường Tân An*), Xuyên Trung, Châu Trung, Hà Trung (*nay thuộc phường Cẩm Nam*). Ấp Xuân Lâm là nơi tiếp giáp với trung tâm phố cảng Hội An, khu vực đất Xuân Lâm bao gồm khối 5A, 5B, 5C, 6 và một phần khối 8 phường Cẩm Phô hiện nay. Ở ấp Xuân Lâm hiện có mộ tổ của 3/4 tộc tiên hiền làng Cẩm Phô là mộ tổ tộc Huỳnh, Trần và Lê. Vào đầu thế kỷ XX trở về trước, người ấp này sống chủ yếu bằng nghề nông, thuộc da, đóng giày, buôn bán, gia công lâm thổ sản, khuôn vác....

- Trong quá trình sinh sống, làm ăn đã phát sinh nhu cầu cần có một tụ điểm để sinh hoạt tín ngưỡng, họp bàn việc ấp, đình ấp Xuân Lâm được ra đời từ nhu cầu này.

### IV. Khảo tả:

- Hiện nay đình ấp Xuân Lâm tọa lạc tại khu vực trung tâm thị xã Hội An, cách đình làng Cẩm Phô, đình ấp Tu Lễ (*thuộc xã Cẩm Phô ngày xưa*) khoảng

1km về phía Tây, cách đình làng Hội An khoảng 200m về phía Tây Bắc và cách đình ấp Xuân Mỹ (cũng *thuộc xã Cẩm Phô ngày xưa*) khoảng 800m về phía Nam. Đình ấp Xuân Lâm hiện nay đang bảo tồn những thiết chế cơ bản của đình làng truyền thống Việt Nam gồm: đình ấp, cây đa (*còn gọi là Cây đa kèn cách đình 7m về phía Đông*), giếng nước (*cách đình 1m về phía Tây*).

- Mặt tiền đình ấp Xuân Lâm quay về phía Nam. Cách đây 20 năm trở về trước đình có trụ biểu, bình phong, cột cờ. Các hạng mục này bị hủy hoại để dành mặt bằng xây dựng trường mẫu giáo, nơi sinh hoạt của khối phố vào thập 80, 90. Đến năm 2000, địa phương giải tỏa trường mẫu giáo, trả lại mặt bằng cho Đình. Hiện trạng khu đất đình Xuân Lâm rộng 7m, sâu 32m, kiểu dáng kiến trúc đình hình chữ nhật, kết cấu 3 gian hai chái, bố cục gồm: hiên, tiền đường, hậu tẩm. Chiều ngang của đình là 9,4m (*riêng hậu tẩm thu hẹp lại còn 6,6m*), sâu 10,9m, trong đó chiều sâu của hiên là 1,5m; tiền đường là 5,4m, hậu tẩm là 3,6m. Tường của đình được xây gạch tô vữa vôi, nền lát gạch đất nung màu đỏ. Hệ mái ngói âm dương, có 37 vòng ngói, bờ nóc dáng hình thuyền cách điệu, trên bờ nóc được đắp con giống bằng sành theo đồ án lưỡng long tranh châu. Bờ hồi giạt cấp và ở phần dưới nở rộng ra để che phần chái. Trên bờ hồi được đắp 3 con giống tính từ trên xuống là phụng, qui, lân. Các con giống này kết hợp với rồng ở bờ nóc tạo nên đồ án Long, Lân, Qui, Phụng. Diềm mái thẳng, ở mỗi đầu vòng ngói được gắn đĩa sứ men lam.

- Nhìn từ ngoài vào, hiên có hai trụ ở giữa và hai mảng tường của chái chia không gian của đình làm 3 gian, hệ vì kèo của hiên kết cấu theo kiểu cột trốn gồm 1 trính và 1 áp quả được chạm khắc tinh xảo. Các cột hiên có tảng sa thạch trắng đỡ. Đi vào tiền đường qua ba cửa được đóng mở bằng hệ cửa gỗ thượng song hạ bản màu đen gồm 12 cánh. Dưới hệ cửa là đà gỗ cao 25cm. Trên hệ cửa là những pa nô gỗ được tạo hoa văn ô học có chức năng thông gió và ở giữa được gắn một bức hoành sơn son thiếp vàng đề 3 chữ Hán Xuân Lâm ấp, đỡ bức hoành ở dưới là hai mắt cửa gỗ hình vuông, nền đỏ, chữ Hán màu vàng nghĩa là Phước (viết theo thể triện). Tiền đường được chia làm hai lòng. Hệ khung chịu lực công trình là các cột, trính, vại, xiên, xà gỗ màu đen. Kết cấu vì kèo ở lòng nhất theo kiểu cột trốn kẻ chuyền có áp quả, ở lòng nhì là kiểu trính chông trụ đội. Ở phía Đông, Tây của tường trong tiền đường được gắn hai tấm bia sa thạch trắng cao 2,5m, rộng 1m ghi lịch sử hình thành ấp và công đức những người góp công xây dựng đình. Dưới hai tấm bia là hai bệ thờ, mỗi bệ thờ đặt 3 tượng ông Địa đất nung sơn màu. Ở phía trên của lối vào hậu tẩm là một bức hoành bằng gỗ đề ba chữ Hán Xuân Lâm ấp (*niên đại Duy Tân tứ niên: 1910*). Trên bức hoành bằng gỗ này là bức hoành được đắp 4 chữ Hán: Thần lực hội xuân. Ở đòn Đông của đình gắn một xà cò ghi chữ Hán: Thành Thái thập thất niên (1905)... đồng tạo.

- Hậu tẩm rộng, chia làm ba gian. Ở giữa là án thờ được xây ngai, áp lưng vào tường, trán ngai hình cuốn thư, nền màu đen vẽ long, phụng ở hai bên, quả cầu ở giữa, bên dưới là những ô học có trang trí hoa văn. Tay ngai hình tròn, vẽ rồng cuộn quán quanh. Lòng ngai nền vàng vẽ đồ án long ẩn vân màu vàng lợt, giữa có chữ Hán màu đen là Thần. Hai bên mép ngai là cặp câu đối chữ Hán. Gian thờ chính ở giữa có hai cửa thông với hai gian thờ bên tả, hữu. Hai án thờ

này không có ngai, được vẽ trang trí ngay trên tường. Ấn thờ bên tả đề hai chữ Hán màu đen: Âm linh. Ấn thờ bên hữu đề hai chữ Tiên vãng. Ngoài ra, trong tiền đường còn có 5 bức hoành gỗ niên đại Duy Tân.

Hàng năm tại đình Xuân Lâm diễn ra lễ tế chính là Lễ tế xuân vào ngày 15 tháng Giêng âm lịch nhằm tri ân công đức các bậc tiền hiền khai lập ấp, tưởng nhớ các vị tiền nhân và cầu mong cho ấp Xuân Lâm được an hòa thái bình. Trong lễ tế có tục tống Long chu để xua trừ những điềm xấu, đem lại may mắn cho cộng đồng dân cư ấp Xuân Lâm. Theo lời kể của các cụ cao niên, vào nửa đầu thế kỷ XX, trong lễ tế Xuân cầu an ở Xuân Lâm còn diễn ra múa Thiên cầu và xô cộ.

## **V. Loại hình:**

Kiến trúc nghệ thuật.

## **VI. Giá trị khoa học lịch sử:**

- Dựa vào niên đại xây dựng ghi trên xà cò thì di tích được xây dựng vào năm 1905. Di tích đã được trùng tu vào năm 1995.

- Đình Xuân Lâm là công trình thờ các vị thần cai quản ấp và các vị tiền hiền khai lập, các vị tiền nhân của ấp. Đình có qui mô rộng, kiểu dáng, kết cấu kiến trúc tiêu biểu của một công trình tín ngưỡng cấp làng, xã. Các kết cấu, chi tiết công trình được đắp, cấn, vẽ trang trí khá tinh xảo, hài hòa mang nhiều giá trị nghệ thuật kiến trúc thể hiện qua các con giống ở hệ mái, các chi tiết vì kèo, mắt cửa, các bức hoành phi, ngai, ấn thờ. Đặc biệt di tích, còn lưu giữ 6 bức hoành, 2 bia đá lớn.

- Xuân Lâm ấp có một công trình tín ngưỡng (*đình ấp*) khá bề thế so với các đơn vị ấp khác ở Hội An chứng tỏ sự phát triển mạnh về kinh tế của ấp Xuân Lâm cũng như Cẩm Phô trong thời nửa đầu thế kỷ XX trở về trước và minh chứng vai trò hỗ trợ của ấp Xuân Lâm trong sự phát triển thương cảng Hội An.

- Di tích là nơi bảo tồn nhiều sinh hoạt tín ngưỡng của ấp như lễ tế Xuân, tục tống Long chu... của làng xã ở Hội An.

## **VII. Hiện vật trong di tích:**

- 1 xà cò ghi niên đại xây dựng đình năm 1905(Thành Thái năm thứ 17).
- 2 văn bia chữ Hán bằng đá.
- 7 bức hoành.
- 3 tượng thờ thần, thần tài loại nhỏ.

## **VIII. Trạng thái bảo quản:**

- Di tích nằm trong danh mục các di tích được UBND tỉnh Quảng Nam bảo vệ theo quyết định số 1353/QĐUB ngày 15 tháng 8 năm 1997 và đã được UBND thị xã Hội An đưa vào danh mục các di tích được thị xã bảo vệ năm 2000.

- Di tích thuộc quyền sở hữu tập thể, được bà con trong ấp Xuân Lâm bảo vệ tốt, thường xuyên chăm lo hương khói và tu bổ khi xuống cấp. Đây cũng là nơi diễn ra các hoạt động hội họp của tổ 15 và khối 5A, Cẩm Phô.

- Di tích là nơi hằng năm tổ chức lễ tế xuân thu hút nhiều người dân tham gia.

#### **XIX. Các phương án bảo vệ và sử dụng di tích:**

- Chủ di tích cần khôi phục lại các hạng mục cũ của đình là tường rào, trụ biểu, bình phong phục hồi kiểu dáng nguyên gốc của đình theo phương châm nhà nước và nhân dân cùng làm.

- Ban quản lý di tích Đình Xuân Lâm nên có kế hoạch tổ chức hoạt động phù hợp.

#### **X. Tài liệu bổ sung:**

Bản trích dịch văn bia đình Xuân Lâm.

**TRUNG TÂM QLBT DI TÍCH HỘI AN  
GIÁM ĐỐC**

*Hội An, ngày 15 tháng 7 năm 2008*  
**Người viết lý lịch**

**Trương Hoàng Vinh**